

NAPOLEON AL-III-LEA, DE LA REPUBLICĂ LA DICTATURĂ

NAPOLEON THE THIRD, FROM REPUBLIC TO DICTATORSHIP

*Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU**

Rezumat: *Autorul consideră că sociologia este știința care ajută cetățenii să lupte împotriva dictaturii de orice fel prin observarea și explicarea fenomenelor sociale și politice și prin apărarea drepturilor omului, democrației și statului de drept.*

El prezintă succint modul în care Napoleon al III-lea, Caesar și Ceaușescu au devenit dictatori.

Cuvinte cheie: *consul, președinte, dictator, sociologie, istorie, grupuri de interese.*

Abstract: *The author considers that sociology is the science that helps citizens fight against any kind of dictatorship by observing and explaining the social and political events and by defending human rights, democracy and the rule of law. The article is a brief presentation of the way in which Caesar, Napoleon the 3rd and Ceaușescu became dictators.*

Keywords: *consul, president, dictator, sociology, history, interest groups.*

Școala Sociologică de la București a reușit, datorită marilor săi profesori – Dimitrie Gusti, Francisc Rainer și alții - , prin concizie, claritate și rigoare, să creeze/realizeze o frescă (imagine) dinamică, funcțională și structurală a societății în general și a celei românești, în special, din care rezultă esențele sociologiei.

Știința despre cunoașterea științifică a societății – sociologia – ajută la observarea, descrierea, predicția și explicarea fenomenelor sociale. Ea ne dă șansa să devenim conștienți și chiar activi față de evenimentele sociale și

* Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secretar Științific al Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, E-mail: esiteanu@yahoo.com

politice, să facem ceva în legătură cu ele și mai ales să știm cum să procedăm pentru instaurarea și păstrarea drepturilor omului, democrației și statului de drept. Ea este o știință care ne ajută să ne eliberăm și de aceea regimurile dictatoriale/totalitare o îngrădesc sau chiar o interzic.¹

Societatea este structurată pe grupuri de interese, deseori contrare, în stare (potențială ori chiar reală) de conflict, conform concepției sociologice conflictualiste², care este una dintre cele trei concepții sociologice majore.

Concepția funcționalistă consideră că necesitatea satisfacerii nevoilor comune impune oamenilor să ajungă la un consens, o bună colaborare și structurare a societății în instituții ce fac parte dintr-un sistem care să asigure dezvoltarea societății.³ Cea de a treia concepție – interacționistă – ne relevă că orice societate reprezintă un produs al acțiunii umane în funcție de felul interpretării semnificației unor evenimente, informații și reguli/norme sociale. Prima concepție (conflictualistă) abordează, la nivel macrosociologic, problemele schimbărilor și dezvoltării sociale din punct de vedere subiectiv, cea de a doua abordează aspectele obiective ale structurii și funcționării societății, iar concepția interacționistă abordează din punct de vedere subiectiv problemele acțiunii umane. Așadar, cele trei concepții sociologice fiind complementare, ele, luate împreună, pot să ofere investigației sociologice concizie, cuprindere și în special relevanță.

Dacă un segment social promovează o subcultură incompatibilă cu celelalte subculturi, inclusiv cu cultura societății respective, acea subcultură se va manifesta ca o contracultură. Din cauza decalajelor culturale, numeroși cetățeni pot pleca în „*neagra străinătate*” decapitând societatea de valori, ceea ce ar putea provoca destructurarea și chiar prăbușirea ei.⁴

Societatea noastră se reglează numai în plan intern – fiind incapabilă să se regleze și în cel extern – „degenerând în convulsii sociale structurale (...) prin care societatea s-a scindat în extreme, pierzându-și unitatea specifică unei societăți normale și deci capacitatea de a se autoregla”.⁵ Dezbinarea și dușmănia între români, înaintea Marelui Război, au întârziat

¹ Nicolae Grosu, *Esențele sociologiei*, Editura Militară, București, 1997, p. 8.

² *Ibidem*, p. 9.

³ *Idem*.

⁴ *Ibidem*, p. 16.

⁵ *Ibidem*, pp. 20-21.

apariția indentității naționale și a stadiului de popor și au menținut stadiul de populație.⁶

Din cauza unor disfuncții birocratice ale societății puterea se concentrează „ în mâinile liderului” (oligarhiei) și se folosește în interesul acelor lideri și în special în interesul oligarhiei. Deci, birocrăția ajută la instaurarea și dezvoltarea democrației , dar implacabil generează oligarhia.⁷

În situații de criză , cetățenii se supun emoțional unor conducători – pentru calitățile lor reale sau presupuse – charismatici , care-și vor exercita autoritatea pe baza acestei caracteristici. Deci, în aceste situații, gândirea cetățenilor „se aliniaza emoțional la nivel de charismă”, iar emoțiile oamenilor din epoca lui Hitler au fost mai puternice decât ale celor din epoca lui Nero, ceea ce înseamnă că „din punct de vedere emoțional omul chiar a regresat.”⁸ Există trei tipuri de autoritate care pot influența buna funcționare a societății, dar și schimbările sociale din punct de vedere al conținutului, sensului și intensității acestora. Acestea sunt: autoritate rațională (care produce transformări previzibile ascendente); autoritate tradițională (care determină transformări de tip inerțial corespunzătoare cerințelor de adaptare a tradițiilor); autoritate carismatică. Aceasta din urmă „determină schimbări imprevizibile, (...), conforme cu particularitățile subiective ale liderilor (conducătorilor, n.a.).”⁹

Acest tip de autoritate, „consacrând subiectivitatea unei/unui personalități/conducător” favorizează constituirea unor sisteme politice de

⁶ *Ibidem*, p. 23: „Și cum, prin dezbinare și dușmănie nu se pot crea valori, prin slăbiciune și slugărnicie eventualele valori nu se pot integra în sistem, iar prin demotivație și, respectiv, delăsare și haos eventualul sistem de valori nu se poate înălța în ideal național, este evident că fără valori integrate în sistem și înălțate în ideal, neputând avea identitate națională, rezultă că înaintea celui de al doilea război mondial ne găseam, etnogenetic, încă la stadiul de populație, nu de popor, în cadrul căreia însă se constituie un nucleu valoric, specific stadiului de popor, care a fost apt să dea masei amorfe, specifică stadiului de populație, un sens existențial semnificativ, concretizat în revoluțiile de la 1848, unirea principatelor, dobândirea independenței, întregirea națională și un ritm remarcabil de dezvoltare.”

⁷ *Ibidem*, p. 98.

⁸ *Ibidem*, pp. 134-135.

⁹ *Ibidem*, p.135.

tip autoritar, de impunere a voinței unui individ-rege, dictator, președinte ori a unei oligarhii etc.¹⁰

În plus, recent a apărut autoritatea de expertiză specifică erei postindustriale.¹¹

Dacă raportul de putere dintre guvernanți și cetățeni devine „disproporționat atât din cauza sărăciei și ignoranței” guvernanților, dar și „din cauza lipsei sau acaparării, de către guvernanți” a mass-media, „sistemul autoritar riscă să degenereze în totalitarism, ca sistem politic ce controlează și își anexează toate componentele societății”.¹² „Oamenii de valoare profesională și economică rămânând devotați profesiei și afacerilor, rezultă că se proiectează în cariera politică prioritar indivizii motivați de măreție și putere, care astfel se dovedesc nedemocrați.”¹³

Ca urmare a confruntării dintre cele două părți – „stânga” și „dreapta” – care vorbesc pe „lungimi de undă” diferite, fiecare dintre ele referindu-se la altceva, „se produce un vid de abordare prin care problemele vitale, rămânând nerezolvate, sunt preluate, la nivel de dezmăț, de grupurile de interese. Și cum acestea nu au nici o limită, ele pregătesc cu înverșunare condițiile înlăturării violente a regimului democratic și deci ale recăderii în totalitarism.”¹⁴

Este deci evident faptul că orice democrație reprezintă o rezultată (istorică) a procesului de structurare culturală optimă/maximală, aceasta fiind posibilă numai „în cazul societăților cu structură culturală de popor, nu și în cazul societăților cu stare amorfă de populație. Față de toate acestea, șansa de democratizare oferită de Revoluție constituie prin sine un test cultural de factură istorică, din care va rezulta dacă noi, românii, avem structură de popor sau doar o stare amorfă de populație.”¹⁵

¹⁰ Idem.

¹¹ Idem: „Dezvoltarea științifico – tehnică , specifică epocii postindustriale, bazându-se pe competență (expertiză), a impus un nou tip de autoritate, autoritatea de expertiză. Forța acestei autorități este atât de mare încât, în majoritatea cazurilor, prescripțiile experților (medici, arhitecți, ingineri ș.a.) sunt îndeplinite întocmai chiar și atunci când sunt contrare aparenței, precum efectuarea unor tratamente sau repararea (demolarea, casarea) unor clădiri (mașini, instalații), chiar dacă aparent nu ar fi cazul.”

¹² Ibidem, p.136.

¹³ Ibidem, pp.137-138.

¹⁴ Ibidem, p.139.

¹⁵ Idem.

Față de această idee, opinăm că noi, românii, avem întradevăr structura de popor, de națiune, dar avem de luptat împotriva subculturii/contraculturii care se manifestă în ultimii ani tot mai violent în societatea noastră cu scopul nedisimulat de a distruge cultura poporului român, istoria românilor, tradițiile și obiceiurile străbune, credința noastră ortodoxă și mai ales limba noastră care este patria noastră așa cum se exprimă sugestiv poetul Nichita Stănescu.

Folosirea dreptului de vot de unii cetățeni, bogați și instruiți, care au interesul prezervării unui sistem corupt, care să le asigure condiții de acaparare a tuturor resurselor societății, *„rezultă că prin vot se reglează prioritar interesele...claselor favorizate, nu interesele întregului sistem social, societatea manifestându-se astfel relativ nedemocratic.”*¹⁶

Prin urmare, orice organizare birocratică, democratică, ce provoacă/produce *„concentrarea puterii în mâinile și în interesul unui grup restrâns de bogați, politicieni și manageri civili și militari (oligarhia și elita puterii, n.a.), rezultă că democrația poartă în sine riscul conversiei în nedemocrație (dictatură, n.a.)”*¹⁷

Așadar, *„echilibrul asigurat de democrație...riscă să degenereze în mișcări anarhiste, rezultând astfel că democrația poartă în sine germenul negării sale”*¹⁸ și permite uneori ca un președinte să se transforme în dictator așa cum, de pildă, s-a întâmplat și în Republica Franceză.

În anul 1848, revoluționarii au ocupat Primăria Parisului și au instalat un guvern provizoriu condus de Lamartine, Arago și Ledru-Rollin, iar regele Ludovic-Filip abdicase. Camera Deputaților parlamenta, delibera și oscila la nesfârșit între două tabere: proclamarea unui nou rege și investirea noului guvern. În stradă o mulțime înflăcărată manifesta pentru libertate, egalitate și fraternitate și se pronunța zgomotos împotriva proclamării regenței (fiul lui Ludovic-Filip era minor) și pentru votarea (guvernului) republicii. Arago le-a dat ordin revoluționarilor de pe baricade, în numele Guvernului Provizoriu, să ia cu asalt clădirea Parlamentului. Astfel, pe 24 februarie revoluționarii au cucerit palatul și au proclamat instaurarea Republicii.

¹⁶ *Ibidem*, p. 138.

¹⁷ *Idem*.

¹⁸ *Idem*.

În perioada menționată prințul Charles-Louis-Napoleon Bonaparte (nepotul lui Napoleon I) era la Londra, după ce evadase, în 1846, din fortul (închisoarea) Ham, unde fusese întemnițat după încercarea de a-l detrona pe rege.

Lamartine tocmai îi trimisese o scrisoare secretă (și un pașaport emis de Guvernul Provizoriu francez) pentru a-l chema urgent la Paris. Prințul împlinise în acel moment 40 de ani și, ajuns în Paris, fusese ales deputat (avusese 8 milioane de franci în valiză) al Republicii. Cu restul de bani, care-i mai rămăseseră după ce a devenit deputat al republicanilor tricolori, a candidat la funcția de președinte al Republicii Franceze și prin coruperea unor oameni influenți, la 10 decembrie 1848, a fost „ales” președintele Republicii. Cu toate acestea, pe fotoliul prezidențial, el conspira continuu pentru că în secret se pregătea pentru a urca pe tronul imperial visând, la o familie regală sau chiar imperială, la copii care să fie neapărat principii moștenitori. Deci el era un om „*cu suflet rece, interesat, mercantil și...un pic escroc sentimental*”¹⁹ deși era președintele Republicii.

La 1 decembrie 1851, după ce a fost lansat zvonul că orleaniștii vor să-l aresteze pe prințul Ludovic-Napoleon Bonaparte, acesta a convocat în cabinetul său o suită de demnitari selectați cu grijă de el și le-a comunicat ce măsuri vroia să ia pentru a „*preîntâmpina trădarea*”. În primul rând a hotărât să restrângă libertățile dând dovadă de ipocrizie și jucând o farsă perfectă, a dictat „*câteva decrete scurte, dar tăioase*.”²⁰ A ordonat pur și simplu arestarea conducătorilor opoziției, înnăbușirea presei și sugrumarea Constituției, iar generalul Magnan a propus și un ordin/decret de stare de asediu. Pentru acestea „*prințul-președinte*” l-a numit pe loc pe de Morny ministru de interne²¹, căruia i-a dat „*exact cinci sute de mii de franci*”²² și l-a cumpărat pentru a-și asigura funcția de dictator. Apoi i-a „*cumpărat*” în același mod pe generalul St.Arnaud-ministrul de război- și pe de Maupas-prefectul Parisului – căruia i-a spus: „*Sunt aici (pe hârtie, n.a.), înșirați în ordine...toți inamicii noștri, generali, capi de partide, scriitori, ziariști, în*

¹⁹ Gheorghe Brătescu, *Aventurile galante ale lui Napoleon al III lea*, Forum, București, 1991, p. 31.

²⁰ *Ibidem*, p.36.

²¹ *Ibidem*, p.37.

²² *Ibidem*, p.39.

fine, opozații. Iei o companie de vânători și îi încarcerezi la Vincennes...”²³

Ministrului de război i-a zis: „...toți generalii de divizie în care contezi, să primească fiecare 20.000 de franci, cei de brigadă câte 10.000 de franci și coloneii, comandanți de regimente, câte 6000 de franci. Îi convoci la tine, astăzi și le dai personal banii, primind în schimb asigurarea serviciului lor, sub cuvânt de onoare...”²⁴

Prințul mituise consiliul de administrație al Băncii Franței „cu suma de 50 de milioane franci aur pentru a-i acorda lui suma de 600 de milioane de franci, ce urma să fie acoperită din datoria publică.”²⁵

Împotriva loviturii de stat, opoziția a ridicat imediat la luptă mii de cetățeni pe numeroase baricade de pe străzile Parisului. Generalul Magnan, cumpărat și el de președintele Bonaparte, a ordonat subordonaților să-i reprime în sânge, fiind stimulat de banii cu care a fost corupt. În fond, președintele nu a plătit lovitura de stat din banii proprii, ci din vistieria Franței!

„Unde se află libertatea, în acele zile în care istoria a fost tulburată de nebunia unui singur om (care a fost președintele Franței și care devenea împăratul Napoleon al III lea)?”²⁶

În urma plebiscitului din 21 decembrie 1851 a fost aprobată lovitura de stat și transformată republica în monarhie, iar Ludovic-Napoleon a devenit împăratul Napoleon al III lea. De fapt el, „când a fost ales președintele Franței, se și vedea împărat.”²⁷

În istoria universală există multe exemple de președinți ai republicii care au devenit apoi dictatori. Cezar (Caius Iulius Caesar) este cel mai celebru personaj care s-a transformat din consul în dictator. El a fost om politic, general roman și un strălucit strateg al Antichității. A trăit între anii 100 și 44 Î.Cr.

Începând cu secolul al VI-lea Î.Cr., mai precis la sfârșitul acestui secol, Roma a devenit capitala Republicii Sclavagiste Romane.

²³ Idem.

²⁴ Idem.

²⁵ Ibidem, p.40.

²⁶ Ibidem, p.41.

²⁷ Ibidem, p.42.

Cel mai puternic stat al Antichității a cunoscut mai multe perioade de evoluție, dintre care ne interesează primele două:

1) democrație militară (regalitate), când regele era ales de Adunarea Poporului;

2) perioada Republicii Romane (509-30 î.Cr.). Republica era condusă de doi consuli egali în drepturi și cu putere absolută. Senatul era instituția supremă a statului/republicii. La sfârșitul acestei perioade la conducerea republicii era triumviratul celor trei generali romani: Pompei, Crassus și Cezar (Caesar). După moartea lui Crassus s-a declanșat războiul civil (49 î.Cr.) din care Cezar iese învingător (Pompei este învins și omorât în anul 48 î.Cr.) și apoi este numit, de către Senat, dictator pe o perioadă de 10 ani. El a fost asasinat pe 15 martie 44 î.Cr. de o conjurație condusă de fiul său Brutus împreună cu Cassius.

Spre deosebire de cei doi dictatori, Napoleon al III-lea și Caesar, Ceaușescu, fiind președintele R.S.R., nu s-a proclamat dictator, ci și-a subordonat instituțiile de forță ale statului, în primul rând securitatea și justiția, cu ajutorul cărora a condus autocratic statul român în ultimii zece ani ai săi.

În opinia lui Adam Burakowski: “ În martie 1985, plecarea lui Ceaușescu - într-o formă sau alta – era deja previzibilă, cel puțin pentru un observator perspicace. România mai avea însă de parcurs un drum lung, patru ani și jumătate de funcționare a unui sistem care-i împovăra foarte mult pe majoritatea locuitorilor țării. Cel mai rău arăta situația economică, chiar și în comparație cu celelalte țări din blocul sovietic, care se confruntau și ele cu situația unei prăbușiri economice.”²⁸

Același autor explică rolul jucat de Mihail Gorbaciov în lichidarea lui Ceaușescu: “ Istoria dictaturii lui Ceaușescu poate fi etapizată destul de ușor dacă suntem capabili să distingem în cursul evenimentelor anumite secvențe cu caracter determinant pentru soarta regimului instituit de el. Din momentul în care funcția de secretar general al PCUS a fost preluată de Mihail Gorbaciov a început un proces care a dus la îndepărtarea și lichidarea dictatorului român.”²⁹

²⁸ Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, Polirom, București, 2011, p. 5.

²⁹ Idem.

Concluzii: Din studierea lecțiilor istoriei universale rezultă că democrația a fost și este amenințată de forțe oculte care au interesul să lichideze statul de drept și să instaureze un regim dictatorial. Dacă poporul/populația rămâne pasivă și nu se opune cu toate forțele și mijloacele procesului de instaurare a dictaturii, atunci oricând se va găsi un grup care va conspira împotriva drepturilor omului și libertății cetățenilor și va încerca să cumpere mass-media, să-și subordoneze serviciile secrete, justiția și celelalte instituții fundamentale ale statului în scopul instaurării dictaturii.

Alineatul (3) al articolului 1 al Constituției României prevede foarte clar că România e stat de drept, democratic și social în care valorile supreme sunt: demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, dreptatea și pluralismul politic, ceea ce înseamnă că întregul popor trebuie să apercă, existența fiecărui partid parlamentar. Orice încercare de atac sau de desființare a unui partid sau de nerespectare a principiului separației și echilibrului celor trei puteri (legislativă, executivă și judecătorească) înseamnă o încălcare foarte gravă a Constituției României.³⁰

BIBLIOGRAFIE

Constituția României, București, 2007.

BRĂTESCU G., *Aventurile galante ale lui Napoleon al III lea*, Forum, București, 1991.

BURAKOWSKI A., *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, Polirom, București, 2011. <https://www.criticatac.ro/-dictatura-lui-nicolae-ceausescu-1965-1989-geniul-carpatilor/>

GROSU N., *Esențele sociologiei*, Editura Militară, București, 1997.

³⁰ Constituția României, București, Regia Autonomă "Monitorul Oficial", 2007, art. 1 alineatele (3) și (4)